

Prof. Bronisław Sitek
Wydział Prawa
SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny
w Warszawie

Józefów, dn. 1 maja 2023 r.

Recenzja

Rozprawy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Chmieleckiej pt. *Instytucja kurateli nad dojrzałymi poniżej 25 roku życia w prawie rzymskim*, Warszawa 2023, ss. 157.

W wykonaniu uchwały Rady Dyscypliny Nauki Prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie podjętej na posiedzenie w dniu 7 marca 2023 r. powołującej mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej **mgr Magdaleny Chmieleckiej** pt. *Instytucja kurateli nad dojrzałymi poniżej 25 roku życia w prawie rzymskim*, przygotowanej pod opieką naukową prof. dr hab. Anny Tarwackiej, mam zaszczyt przedstawić moją ocenę rozprawy doktorskiej.

Po zapoznaniu się z pracą doktorską stwierdzam, że:

1. Rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie przez Doktorantkę zagadnienia naukowego,
2. Doktorantka wykazała w rozprawie ogólną wiedzę teoretyczną w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki prawne, w szczególności z zakresie prawa rzymskiego,
3. przedstawioną rozprawą doktorską Kandydatka do stopnia naukowego doktora nauk prawnych potwierdziła posiadanie umiejętności do samodzielnego prowadzenia pracy naukowo-badawczej.

Powyższe stwierdzenia oznaczają, że oceniana rozprawa doktorska spełnia kryteria określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.) w związku z art. 179 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.).

Mając na uwadze powyższe, opowiadam się za dopuszczeniem Pani mgr Magdaleny Chmielewskiej do kolejnych etapów przewodu doktorskiego. W uzasadnieniu powyższego wniosku poniżej przedstawiam swoje argumenty.

I. Ocena trafności sformułowania tematu i przedmiotu rozprawy

Doktorantka za przedmiot rozprawy doktorskiej wybrała instytucję kurateli nad dojrzałymi poniżej 25 roku życia w prawie rzymskim. Podjęcie się przez Doktorantkę opracowania tego tematu zasługuje na uznanie nie tylko z racji przygotowania dobrej rozprawy doktorskiej, ale również ze względu na to, że coraz mniej jest doktoratów z czystego prawa rzymskiego.

Słusznie postąpiła Doktorantka, że już we wstępie do pracy doktorskiej dookreśliła stan badań naukowych nad podjętą problematyką. Doktorantka wskazała również na opracowania tego tematu w polskiej literaturze romanistycznej. Słusznie zauważa na s. 12, że w przedmiotowej literaturze brakuje jednak całościowego ujęcia roli kuratora nad minorami, także w kontekście pozostałej ochrony przysługującej minorom. W pracy wskazano również na negatywne skutki ochrony przyznanej minorom, na co wskazują chociażby komedie Plauta. Można zatem stwierdzić istnienie luki badawczej, która stopniowo jest zapełniana badaniami naukowymi prowadzonymi przez ośrodek UKSW, w tym, m.in. przez Autorkę ocenianej rozprawy doktorskiej.

II. Ocena sformułowania celów naukowych, przyjętych hipotez i tez badawczych oraz przedstawionych problemów badawczych rozprawy

Doktorantka we wstępie do swojej pracy doktorskiej stwierdziła, że zarówno w *Instytucjach Justyniana* jak i w *Digestach* termin *adulescens* jest używany zamiennie z terminem *minor*. I dalej pisze, zgodnie ze słownikiem termin *adulescens* jest tłumaczony jako młodzieniec. Słusznie wyraża swoje wątpliwości co do trafności tłumaczenia przez romanistów na język polski termin *adulescens* jako niepełnoletni. Twierdzi, że zgodnie ze słownikiem języka polskiego niepełnoletni to będący w wieku (zwykle do lat 18), w którym nie ma jeszcze pełnej zdolności do czynności prawnych. Trafniejsze zatem wydaje się tłumaczenie młodzieniec czy też, podobnie jak w powyżej przytoczonych przypadkach, tłumaczenie opisowe – osoba poniżej 25 roku życia. Jest to ciekawe i ważne wyjaśnienie rozumienia współczesnego pojęcia nieletniego i minora w prawie rzymskim.

Stwierdzam, że Doktorantka poprawnie określiła przedmiot pracy doktorskiej: *Tematem pracy jest szczegółowe przedstawienie problemu kurateli nad minorami w prawie rzymskim*. Poprawnie też został określony badany czasookres, na s. 6 pisze: *opracowanie obejmować będzie charakterystykę prawną tego typu kurateli od 192 r. p.n.e. tzn. od wprowadzenia kategorii wiekowej minorów, do okresu justyniańskiego*.

Na s. 7 Doktorantka określiła główny cel pracy: *Głównym celem pracy jest ukazanie roli kuratora w praktyce, a przede wszystkim unaocznienie, iż instytucja kurateli zapewniała bezpieczeństwo (choć nie bezwzględne) w obrocie prawnym przy czynnościach prawnych, gdzie jedną ze stron był minor*. Jest to poprawnie sformułowany cel pracy. Szkoda jednak, że Doktorantka nie dokonała zdefiniowania celów szczegółowych, które następnie są realizowane w poszczególnych rozdziałach pracy.

Doktorantka często pokazuje rozwój historyczny instytucji prawnych czy rozwiązań. Na s. 123 omawia dość dogłębnie kwestię darowizn przedmażeńskich dokonanych przez minorów. Analiza instytucji darowizny przedmańskiej Doktorantka przeprowadziła w oparciu o konstytucję Konstantyna Wielkiego z 332 r.

Dla rozprawy doktorskiej moim zdaniem ważny jest tekst D. 23.2.27a autorstwa Marcjanusa, który został umieszczony przypisie nr 125. Uważam, że tekst ten należałoby przytoczyć go w tekście pracy i szerzej omówić. Ponadto fragment ten koresponduje z tekstem konstytucji C. 1.18.12 bezpośrednio powyżej przytoczonym. Konstytucja ta pochodzi z 391 r. Zaś kazus Flawii Tertulii opisany we fragmencie w D.23.2.57a jest znacznie wcześniejszy. Mam wątpliwości czy w tym przypadku może on być dobrym przykładem dla zobrazowania twierdzenia jakie Doktorantka wyprowadza z fragmentu C. 1.18.12? Píše o zastrzeżeniu czy raczej ograniczaniu polityki stosowania instytucji *restitutio in integrum* wobec minorów. Kazusy odnoszące się do wyjątków powinny zatem pochodzić z okresu bezpośrednio przed rokiem 391, nie zaś wcześniejsze.

Na s. 79 Doktorantka omawia kwestię zwolnienia z pełnienia opieki lub kurateli w przypadku, gdy opiekun czy kurator obejmował urząd publiczny. Dobrze byłoby, aby Doktorantka omówiła kwestię tego, co się działo w tym przypadku z wykonywaniem opieki czy kurateli? Czy powoływano wówczas nowego opiekuna czy kuratora? Czy opieka lub kuratela była zawieszana? Jaki był status takiej kurateli i opieki?

Doktorantka poprawnie określa i wyjaśnia pojęcie *satisdatio*, czyli poręczenia jakie musiał złożyć kurator lub opiekun (s. 90).

Na s. 79 Doktorantka pisze: *Z funkcji kuratora lub opiekuna mogli się także zwolnić gramatycy, retorowie i lekarze*. A jaka była *ratio legis* takiego rozwiązania prawnego?

Na s. 126 Doktorantka pisze o pozycji żony w małżeństwie twierdząc, że część badaczy przyjmuje istnienie tożsamości pomiędzy małżeństwem *cum manu* i *sine manu*. Warto byłoby tutaj wspomnieć o E. Volterra, który tę kwestię ostatecznie wyjaśnił.

Na s. 132 Doktorantka pisze o roli kuratora w przypadku zawarcia małżeństwa przez minora z kobietą skazaną za cudzołóstwo. Píše, że w tym przypadku kurator winien odradzić

zawarcie takiego małżeństwa przez minora. Ale rodzi się pytanie o to, czy minor miał obowiązek radzenia się kuratora w sprawie zawarcia takiego małżeństwa? Czy też kurator wiedząc o tym, że minor zamierza zawrzeć takie małżeństwo, mógł mu odradzić dokonanie takiej czynności? Może warto byłoby tę kwestię szerzej wyjaśnić.

III. Ocena przyjętych konwencji terminologicznych oraz wykorzystanych metod badawczych

Doktorantka w wielu miejscach swojej pracy doktorskiej wykazuje się doskonałą znajomością źródeł prawa i literatury przedmiotu, ale nie tylko. Potrafi formułować samodzielne twierdzenia badawcze obudowane rozważaniami o charakterze dogmatycznym, używając argumentacji typowej dla dogmatyki prawa cywilnego jak i procedury cywilnej (np. ss. 38, 48, 57, 73). Nie zawsze tak jednak jest w tej rozprawie doktorskiej, zdarzają również zbyt powierzchowne analizy omawianej problematyki, np. s. 40.

Większość tłumaczeń tekstów pochodzących z Digestów oraz Instytucji justyniańskich pochodzą z tłumaczeń sporządzonych pod redakcją Tomasza Palmirskiego (s. 13).

Doktorantka niekiedy formułuje zdania wielokrotnie złożone, przez co stają się one niejasne. Lepiej budować zdania proste, nie zaś wielokrotnie złożone. Przykładem takiego zdania jest: *Zaznacza przy tym, że gdy minor zamiast uznać roszczenie zaprzeczył, narażając się tym samym na zasądzenie in duplum pomoc przysługuje mu w takim zakresie aby mogło zostać przyjęte, iż uznał roszczenie*. Podobnie występuje takie zdanie na s. 37: „Pomimo powyższego... restitutio in integrum”, a także zdanie na ss. 40/41 „Uregulowanie to... braku jej zawarcia”. Jeszcze innym przykładem jest zdanie (s. 68): *W tym miejscu należy zastanowić się, czy nieprawidłowość prowadzenia spraw odnosi się do tego, że kurator był ustanowiony w sposób nieprawidłowy zatem nie mógł w sposób ważny prowadzić spraw, czy raczej do tego, że kurator był ustanowiony w sposób ważny i skuteczny, a odpowiedzialność opiekuna sprowadzała się do odpowiedzialności za sprawy wadliwie prowadzone przez kuratora*.

Otwartą kwestią pozostaje tłumaczenie na język polski terminu „minor”. Doktorantka najczęściej używa wersji spolszczonej w różnych odmianach termin minor. Jest to poprawne. Niekiedy jednak stosuje termin „małoletni” (s. 36) czy też osoba pełnoletnia poniżej 25 roku życia. Na s. 97 termin *adulescentibus* tłumaczy jako „młodzieńców”. Może jednak warto byłoby zachować jednolitą terminologię.

IV. Ocena konstrukcji i układu rozprawy

Praca składa się z czterech rozdziałów, o dość zbliżonej wielkości. To świadczy o tym, że Doktorantka i jednocześnie Promotorka panowały nad racjonalnym rozłożeniem materiału badawczego. Ponadto w ramach struktury pracy znajduje się wstęp, zakończenie, wykaz skrótów i bibliografia zawierająca źródła wykorzystane w pracy oraz literaturę. Na bardzo pozytywną ocenę zasługuje fakt zaopatrzenia każdego rozdziału we wstęp i podsumowanie.

We wstępie do pracy Doktorantka dokonała bardzo dobrego zabiegu metodologicznego, wydzielając wyraźnie takie kwestie jak: tematyka badań, stan badań, postawa źródłowa, metodyka badań oraz zakres i układ pracy. Dzięki temu zabiegowi metodologicznemu czytelnik od samego początku może zorientować się z omawianej problematyce.

Rozdział I (ss. 17-29) jest zatytułowany *Początki ochrony prawnej minorów*. Swoją drogą w spisie treści tytuł rozpoczyna Doktorantka małą literą. W rozdziale pierwszym została poruszona problematyka dotycząca wprowadzenia kategorii wiekowej minorów. W szczególności została omówiona treść i okoliczności powstania *lex Laetoria*. Ponadto Doktorantka szczegółowo omówiła tę kategorię wiekową na tle innych istniejących w prawie rzymskim. W swoich rozważaniach nawiązała także do komedii Plauta, co pozwoliło na uwypuklenie pewnych niespójności systemowych, jakie niosła za sobą szczególna ochrona minorów.

Rozdział II (ss. 30-54) jest zatytułowany *Restitutio in integrum*. Doktorantka na samym początku omówiła charakter i zakres stosowania instytucji *restitutio in integrum*. Przedstawiła przesłanki jej przyznania minorowi, a także zasady związane z zastosowaniem instytucji w kontekście przekroczenia granicy wieku. Analizie zostały poddane podstawowe zagadnienia związane z zobowiązaniami, a także odpowiedzialnością kontraktową i deliktową minorów. Poruszono również kwestie związane z zastosowaniem zasady *ignorantia iuris nocet*.

Rozdział III (ss. 55-99) jest zatytułowany *Kurator*. Rozdział ten w całości jest dedykowany osobie kuratora oraz instytucji kurateli, w tym zagadnieniom związanych z obowiązkami kuratorów, przyczynami objęcia minorów kuratelą, ustanowieniem i rozpoczęciem kurateli, daniem zabezpieczenia, a także wygaśnięciem kurateli. Doktorantka omówiła także przyczyny pozwalające wskazanemu przez pretora kandydatowi na kuratora, zwolnić się z pełnienia tej funkcji. Dalej poprawnie Doktorantka przedstawiła postępowanie w odniesieniu do nieuczciwych kuratorów.

Rozdział IV (ss. 100-135) jest zatytułowany *Zagadnienia związane małżeństwem minorów*. Rozdział ten dotyczy zagadnień związanych z małżeństwem minorów począwszy od zaręczyn, poprzez omówienie stosunków majątkowych łączących narzeczonych, a także

samego małżeństwa. Doktorantka poruszyła także zagadnienia związane z cudzołóstwem oraz konsekwencjami prawnymi z tym związanymi.

Ważnym elementem każdej pracy doktorskiej jest zakończenie lub inaczej wnioski końcowe. Niewątpliwie cenną kwestią jest odniesienie się Doktorantki we wstępie do przyjętych założeń. Doktorantka stwierdza, że *...rola kuratora była istotna w społeczeństwie i prawie rzymskim*. Nie można jednak pominąć mojego spostrzeżenia, że Doktorantka nie wyprowadziła w zakończeniu żadnych konkretnych wniosków. Zakończenie ma głównie charakter streszczenia pracy i jest napisany w stylu narracyjnym. A szkoda, bowiem omawiane zagadnienia aż prowokują do konkretnych wniosków końcowych.

Sam układ pracy doktorskiej jest poprawny i logiczny. Omawiana problematyka wyczerpuje wszystkie tezy wymagające omówienia w nakreślonym na samym początku rozprawy doktorskiej temacie doktoratu.

V. Uwagi dotyczące merytorycznej treści rozprawy

Dokonując oceny pracy doktorskiej recenzent musi odpowiedzieć na kilka podstawowych pytań, do których należy zaliczyć: czy omawiana problematyka stanowi oryginalne rozwiązanie? Jaką doniosłość naukową ma omawiana problematyka? Czy prowadzone badania mają odpowiedni poziom naukowy? Analiza pracy pozwala stwierdzić, że pomimo pewnych defektów jest to praca oryginalna i doniosła naukowo. Doktorantka wykazała się odpowiednim poziomem naukowym prowadzonych badań.

Doktorantka w swojej pracy prowadzi ciekawe i ważne wyjaśnienie również w odniesieniu do współczesnych rozwiązań prawnych, np. na s. 14 Doktorantka dokonała porównania współczesnej koncepcji nieletniego i minora w prawie rzymskim. Doktorantka zauważa kontrowersje w doktrynie i do nich się ustosunkowuje (s. 19, s. 122). Przeprowadzenie przez Doktorantkę analizy tekstów Plauta jest pozytywnym dowodem na znaczny wpływ Promotorki doktoratu na zakres analizowanych źródeł prawa (s. 22 i n.). Często Doktorantka wyjaśnia znaczenie stosowanych terminów, np. na s. 120 tłumaczy znacznie wyrazów *rata* oraz poprawność zwrotu *die nuptiarum, priusquam ad eum transiret et priusquam aqua et igni acciperetur*.

Doktorantka stawia twierdzenia, ale nie zawsze jest uzasadnia, chociażby poprzez dowołanie się do źródeł. Na s. 6 pisze, że ochrona prawna minorów był spowodowana brakiem ich doświadczenia. A dlaczego tak uważano, że osoby te są niedojrzałe? Jaka była tego *ratio legis*? Zwyczaj czy praktyka? W zakresie tego problemu rozwiązanie znajduje się w tekście Ulpiana D. 4.4.1 *Hoc edictum praetor naturalem aequitatem secutus proposuit...* (s. 21). To

naturalna słuszość była racją dla wydzielenia kolejnej granicy wieku dla ochrony interesów ekonomicznych człowieka ze względu na niedojrzałość. Szkoda, że Doktorantka tego wątku nie rozwinęła dalej w pracy doktorskiej.

Niektóre kwestie poruszane w doktorancie, należałoby opisać nieco szerzej. Przykładem tego jest problematyka dotycząca zobowiązań zawieranych przez minorów (s. 34 n.). Należałoby powołać się na literaturę bardzo bogatą w tym zakresie, m.in. W. Dajczaka. Ponadto na s. 34 Doktorantka pisze „Pomimo tego zobowiązanie było rozumiane jako stosunek prawny...” . , Jest to drugie zdanie w tym temacie, a zatem rodzi się u czytelnika pytanie: Pomimo czego? Warto byłoby też napisać, że Rzymianie byli świadomi istnienia węzła łączącego wierzyciela i dłużnika, czyli *vinculum iuris*.

Doktorantka formułuj niekiedy twierdzenia zbyt ogólnikowo, np. na s. 41 pisze: Podejście do nieznanomości prawa zmieniło się jednak w późniejszym okresie. Rodzi się pytanie o ten późniejszy okres. Należałoby go doprecyzować.

VI. Ocena źródeł i literatury wykorzystanej przez Autorkę rozprawy

Analiza bibliografii, wykazu źródeł i literatury, pozwala stwierdzić, że Doktorantka przeprowadziła dość pogłębioną kwerendę w tym zakresie. Nie ulega wątpliwości, że Doktorantka wykorzystwała i przeprowadzała analizę podstawowych źródeł dotyczących omawianej problematyki. Należy zauważyć, że niektóre z nich zostały poprawnie zinterpretowane z uwzględnieniem kontekstu historycznego. Niemniej w niektórych przypadkach Doktorantka ograniczyła swój komentarz do przełożenia tekstu łacińskiego na język polski, nie wnosząc nic nowego. Na pozytywną ocenę zasługuje poprawnie sporządzony wykaz źródeł prawa rzymskiego zamieszczony w bibliografii. Doktorantka zasadniczo korzystała z tłumaczeń tekstów łacińskich, które istnieją już w Polsce, zwłaszcza autorstwa T. Palmirskiego i A. Tarwackiej. Należy jednak podkreślić, że w wielu przypadkach Doktorantka przeprowadza poprawną i pogłębioną analizę przytoczonych źródeł prawa (np. ss. 23, 25). Przykładem tego może być interpretacja przypadku opisanego w źródle Rud. 1380-11382 (s. 27). Poprawnie Doktorantka wymieniła przypadki stosowania instytucji *restitutio in integrum* na s. 31 i 32.

Niestety zdarza się jedynie wyrażenie treści danego źródła innymi wyrazami bez głębszej analizy przynajmniej występujących tam pojęć (np. ss. 21, 24, 43, 76, 87, 106). Na s. 45 akp. 1 Doktorantka pisze: *Z zacytowanego powyżej fragmentu tekstu źródłowego Tryphoniusa wynika,...*, może warto byłoby dopisać o jakie to źródło chodzi, co zresztą uczyniła w kolejnym akapicie. W tekście autorstwa Kalistratusa D. 26.7.33 (s. 60) jest mowa o

kuratorze i opiece. Tymczasem Doktorantka omawia tylko kwestie dotyczące kuratora. Dlaczego? Niektóre teksty źródłowe należałoby obuć pogłębioną analizą, np. s. 64, 75.

Na s. 92 Doktorantka zacytowała fragment Inst. 1,26.2. Z tego cytatu nic nie wynika. Winna bowiem zacytować cały fragment, dopiero wówczas ma on sens. Na s. 94 Doktorantka powołuje się na fragment Inst. 1.23.1, dobrze byłoby podać ten tekst w przypisie.

W pracy doktorskiej Doktorantka wykorzystowała 138 pozycji bibliograficznych. Jest to głównie literatura polskojęzyczna. Niemniej w wykazie znajdują się publikacje niemieckojęzyczne, włoskojęzyczne oraz anglojęzyczne. Co do zasady Doktorantka wyczerpała literaturę podstawową dla badanego przedmiotu. Można oczywiście wskazać na jeszcze inne publikacje w języku polskim czy w językach obcych, zwłaszcza literaturę o charakterze pryncypialnym. Można wskazać na pewne zagadnienia, które winny być obudowane znacznie bogatszą literaturą. Przykładem tego jest chociażby ustanowienie *curatores* (s. 64). Podobnie można byłoby podać więcej literatury, w tym polskojęzycznej, przy omawianiu kwestii *nasciturusa* (s. 75).

VII. Uwagi dotyczące formalno-technicznej i edytorskiej strony rozprawy

Oceniana praca doktorska jest w miarę dobrze udokumentowana. W sumie w pracy zostało sporządzonych 312 przypisów, które zawierają fragmenty tekstów źródłowych oraz literatury do tyczącej omawianych kwestii w poszczególnych częściach pracy.

Doktorantka w swojej pracy posługuje się zwrotami pochodzącymi z obcych języków, zwłaszcza z języka łacińskiego.

W pracy są liczne literówki, np. na s. 8 akp. 1 od góry jest słowo „Istone”, zamiast „istotne”, na s. 28 jest wyraz „autorastwa” zamiast „autorstwa”. Są jeszcze inne przykłady literówek. Ponadto na końcu tytułów nie stawia się kropek. Już w samym tytule pracy doktorskiej znajduje się kropka.

Doktorantce czasami zdarzają się zdania niedopracowane, np. na s. 10: *W zakresie możliwości zwolnienia się z obowiązku bycia kuratorem pomocne były publikacje Marii Zabłockiej, natomiast w odniesieniu do zasady Ignorantia iuris nocet Henryka Kupiszewskiego oraz Witolda Wołodkiewicza. Innym przykładem takiego zdania jest: Do tego czasu prowincje mogły korzystać ze swoich praw jak i tradycji zatem nadanie obywatelstwa za skutkowało uprawnieniem do uznania czynności prawnych dokonywanych na podstawie prawa prowincjonalnego, za nieważne (s. 42)*

Doktorantka ma też problemy z interpunkcją. I tak przed „aby”, „gdy” „czy” zasadniczo stawia się przecinek. Takich przypadków jest znacznie więcej.

Na s. 42 pisze „naruszenie cudzej osobowości”, czy nie lepiej byłoby zastosować współczesną terminologię „naruszenie dóbr osobistych”?

Doktorantka ma niekiedy problem łączne i rozłącznego pisania niektórych wyrazów, m.in. „należałoby” pisze się razem (s. 72 - ostatnia linijka), czy też na s. 13 ostatni akapit napisała rozdzielnie wyraz „niesłabnące”. Podobnie pisze się razem wyraz „niezawieranie” małżeństwa.

Doktorantce zdarza się dokonać antropomorfizacji przepisów prawa, np. s. 92. Lepiej byłoby napisać: *W konstytucjach cesarskich postanowiono...*

Na s. 101 Doktorantka pisze o wprowadzeniu *lex Iulia*, ale nie precyzuje o jaką *lex Iulia* Jej chodzi.

Na s. 115 Doktorantka pisze o darowiznie warunkowej. Nie precyzuje jednak czy chodzi o darowiznę rzeczy ruchomej czy nieruchomości. A jest to ważne dla udzielenia poprawnej odpowiedzi.

Dyskusyjne jest również stosowanie przez Doktorantkę określenia n.e. czy p.n.e. zamiast przed Chr czy po Chr. W piśmiennictwie innych państw stosuje się trakcyjnie a.C, b.C. czy v.Ch. czy n.Chr.

VIII. Ocena końcowa rozprawy

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska zasługuje na pozytywną ocenę zarówno pod względem doboru tematu, zawartych w niej treści, jak i kwestii dotyczących jej formy (ze zgłoszonymi powyżej uwagami). Praca doktorska mgr Magdaleny Chmieleckiej świadczy o osiągnięciu wystarczającego poziomu naukowego do nadania stopnia naukowego doktora. Problematyka podjęta przez Doktoranta jest doniosła i ciekawa badawczo oraz stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego.

Mając na uwadze powyższe ponownie stwierdzam, że rozprawa doktorska spełnia kryteria określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 574). Tym samym Doktorantka może zostać dopuszczona do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

